

Samrådsredogörelse Utvidgning av Årstaskogen – Årsta holmar naturreservat

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund.....	2
Uppdrag	2
Tidigare beslut	2
Hur samrådet bedrivits.....	2
Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande	2
Statliga och regionala myndigheter och förbund	2
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	8
Sakägare enligt fastighetsförteckning	10
Övriga, ej sakägare	10
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	11

Sammanfattning

Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade våren 2021 att gå ut på samråd med ett förslag till en utvidgning av Årstaskogen - Årsta holmar naturreservat. Samråd om förslaget med länsstyrelsen samt berörda nämnder och sakägare pågick under perioden 7 juni - 10 september 2021.

På förslag från Länsstyrelsen har preciseringar gjorts i de föreskrifter som reglerar vad markägare och andra sakägare är skyldiga att tåla inom reservatet. Även vissa redaktionella ändringar har gjorts utifrån länsstyrelsens synpunkter,.

Idrottsförvaltningen och kulturförvaltningen föreslår att ytterligare områden inkluderas i reservatet. Kontoren anser att den nya avgränsning för naturreservatet som föreslogs i samrådet är en lämplig avvägning mellan Årstaskogens natur-, kultur- och rekreations-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

värden och eventuellt framtida behov av förändrad markanvändning.

Bakgrund

Uppdrag

I budgeten för 2020 och budgeten för 2021 gav kommunfullmäktige exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att fortsätta utredningarna för att utvidga naturreservatet i Årtaskogen för att även innefatta 2014 års gräns. I uppdraget skulle beaktas att bostadsbyggnads- mål och planerad viktig infrastruktur kan genomföras.

Tidigare beslut

Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade våren 2021 att gå ut på samråd med ett förslag till utvidgat naturreservat, som inbegrep hela det område som ingick i det naturreservatsförslag som var ute på samråd 2014.

Hur samrådet bedrivits

Innan ett naturreservat utvidgas ska enligt miljöbalken samråd ske med eventuella rättighetsinnehavare inom de tillkommande områdena samt med länsstyrelsen. I enlighet med beredningskravet i kommunallagen ska även berörda nämnder få yttra sig. Samråd om förslaget med länsstyrelsen samt berörda nämnder och sakägare pågick under perioden 7 juni – 10 september 2021.

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Nedan redovisas en sammanfattning av de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget till utvidgning av naturreservatet under förutsättning att nedanstående synpunkter beaktas.

Eftersom tämligen omfattande ändringar föreslås beträffande B-föreskrifterna, behöver kommunen ta ställning till om det omarbetade beslutsförslaget ska sändas ut på ny remiss till de sakägare som berörs av ändringarna, såsom arrendatorer,

verksamhetsutövare med flera, i enlighet med 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Förslaget till beslut

I beslutsmeningen anges att reservatet utvidgas och delvis ändras. Utvidgningens omfattning framgår av kartan i bilaga 1. Man anger att förvaltningsansvaret förtydligas genom beslutet, men det framgår inte om detta är den enda ändringen. Det kan vara lämpligt att förtydliga huruvida beslutet ändras på fler sätt eller inte.

Syfte och föreskrifter

Länsstyrelsen konstaterar att förslagen till såväl syfte med reservatet som föreskrifter är likalydande med dem för det befintliga reservatet. A- och C-föreskrifterna är välformulerade, relevanta och bedöms vara väl fungerande. B-föreskrifterna behöver däremot bearbetas för att fungera väl tillsammans med skötselplanen, se vidare nedan.

Avsnittet ”Information om andra lagar, föreskrifter med mera”

I avsnittet informeras om allemansrättens innehåll. Bland annat beskrivs aktiviteter som redan är tydligt reglerade i lagar och förordningar. Att på detta sätt ange dem som i första hand en del av allemansrätten kan vara missvisande. Länsstyrelsen föreslår att dessa aktiviteter istället anges under en egen underrubrik, med följande innehåll, varvid motsvarande punkter under rubriken allemansrätten tas bort:

”I reservatet gäller också övriga bestämmelser till skydd för natur- och kulturmiljön. Bland dessa kan nämnas följande:

- Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).
- Terrängkörningsförbudet i terrängkörningslagen (1975:1313).
- Enligt kulturmiljölagen (1988:950) ska enskilda såväl som myndigheter visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.
- Förbudet mot nedskräpning enligt 15 kap. 26 § miljöbalken.”

I avsnittet om allemansrätten ingår även aktiviteter som också berörs direkt i reservatsföreskrifterna. Bland annat anges att nedfallna grenar får plockas enligt allemansrätten, vilket dock delvis

motsägs av föreskriften C1. För att undgå missförstånd kan det vara bra att ta bort den delen ur informationen om allemansrätten, eftersom föreskrifterna är mer långtgående på den punkten och därmed gäller före allemansrätten.

Sista punkten under avsnittet om allemansrätten handlar om landstigning med båt. Om det inte finns några tomter med hemfridszon i reservatet kan man överväga att ta bort den informationen. I annat fall kan det vara lämpligt att på något vis ange var sådana tomter finns, till exempel gården på Årsta Holmar, om det är relevant. Om det finns några särskilda begränsningar beträffande tillträde till de två inhägnade båtklubbarna (Årstadal och Årsta gård) kan det med fördel anges i detta sammanhang. Allt med syfte att allmänheten ska kunna vara säker på var man får vistas.

D, undantag från reservatsföreskrifterna, samt B-föreskrifterna
I avsnittet ”D. Undantag från reservatsföreskrifterna” görs i beslutsförslaget undantag för ”åtgärder som framgår av till naturreservatsbeslutet hörande skötselplan”. Det är viktigt att denna formulering ändras till ”reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som ska tillgodose syftet med naturreservatet och som anges i föreskrifterna B1 – BX.” (Samtliga B-föreskrifter bör omfattas av detta undantag.) Samtidigt behöver samtliga slag av skötselåtgärder räknas upp bland B-föreskrifterna, så konkret och precist som möjligt (se förslag nedan). Det är alltså inte tillräckligt att enbart hänvisa till skötselplanen.

Skälet är att de åtgärder som anges i skötselplanen måste vara möjliga att vidta utan ytterligare överenskommelser med mark- och sakägare. Därför måste de anges i själva beslutet, i B-föreskrifterna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad mark- och sakägare förpliktigas åta. B-föreskrifterna bör vara så konkreta som möjlig i syfte att åstadkomma största möjliga rättssäkerhet för sakägarna. Det ger även en tydlighet för förvaltarna, med en säkerhet att man ska kunna sköta reservatet på det sätt som anges i skötselplanen.

Eftersom skötselplanen är väl genomarbetad, komplex och detaljerad kommer uppräkningsdelen i B-föreskrifterna att bli ganska omfattande. Länsstyrelsen föreslår att följande åtgärder, tagna ur aktuellt förslag till skötselplan finns med i B-föreskrifterna: röjning av vass och vattenväxter, sly- och buskröjning, naturvårdande gallring, friställning av stora ekar, ljushuggning runt tallar och övriga ädellövträd, borttag av gran och asp (i skötselområde Ä1-Ä4), kvarlämnande av död ved, bete, slåtter, plantering av fruktträd, ombygge av fisktrappa, uppsättning och underhåll av gångbroar, träbänkar, utegym, solbryggor, grillplats, terrängcykelbana och lekplats, anläggande av groddammar, gräsklippning, bekämpning av

invasiva främmande arter och riskarter, anläggande av stigar, markering av stigar och leder. Eventuellt kan några av nämnda anordningar sammanfattas med ”anläggning och underhåll av anordningar för friluftslivet”.

Det är viktigt att kommunen går igenom ovanstående och ser till att samtliga planerade åtgärder verkligen omfattas i B-föreskrifterna. Länsstyrelsen bistår gärna med en granskning av eller diskussion om detta avsnitt innan handlingarna går till beslut.

Föreskrifternas ikraftträdande

I beslutsförslaget finns två olika passusar om beslutets (s.4) respektive föreskrifternas (s.13) ikraftträdande. För att detta ska bli entydigt föreslår Länsstyrelsen att de båda passusarna ersätts av en enda, lämpligen under rubriken ”Ikraftträdande” på sidan 13.

Länsstyrelsen föreslår följande formuleringar:

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då naturreservatsbeslutet publiceras på kommunens webbplats. Enligt 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna under C omedelbart även om de överklagas.

Sista stycket under rubriken ”Förslag till beslut” (s.4) bör ändras till:

Beslutet kungörs i ortstidning.

Intresseprövning

Under rubriken Intresseprövningar och avgränsningar bör det tydligare framgå en redovisning av gjorda avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen i området, och vilken hänsyn som tagits till eventuella enskilda intressen. Detta enligt 7 kap. 25 § miljöbalken.

I det stycke som handlar om eventuell ersättning av den gamla Årstabron anges att nya pelarlägen kan behöva placeras i reservatet, och att staden därvid kan behöva ”justera gränsen” för reservatet. Detta skulle isåfall innebära ett partiellt upphävande av reservatet enligt 7 kap. 7 § 1 st. miljöbalken. Förslagsvis läggs följande mening till i slutet av stycket:

”Detta innebär ett partiellt upphävande av naturreservatet, något som kräver synnerliga skäl enligt 7 kap. 7 § 1 st. miljöbalken.”

Fastställande av skötselplan

Lagtexthänvisningen i första meningen i stycket om fastställande av skötselplanen (s.4) bör lyda:

Med stöd av 3§ förordningen (SFS1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer kommunen bifogad skötselplan med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets långsiktiga vård.

Förslaget till skötselplanen (synpunkter på vissa skötselområden)

För skötselområdet Ä1 anges att området kring fornlämningarna ska skötas enligt särskild skötselplan. Även dessa åtgärder behöver finnas angivna under B-föreskrifterna, som ju i sin tur undantas under D. Detta säkerställer att skötselåtgärder för fornlämningarna inte strider mot reservatsföreskrifterna. Samma sak gäller åtgärder för förbättring av fiskföryngring i skötselområde Ö2.

I skötselområdena Ö1 och Ö3 används ordet ”slåttras”. Språkligt korrekt är att istället skriva ”slås”.

Förbud m.m. bland skötselåtgärderna

För skötselområdena ”Koloniområden/odlingslotter” (s.42) och ”Båtklubbar” (s.43) behöver styckena med åtgärder renodlas så att de endast innehåller rena skötselåtgärder som ska utföras av förvaltaren. I båda fallen finns skrivningar som ser ut som föreskrifter eller utgör upplysningar om föreskrifter. Upplysningar om reservatsföreskrifter kan stå i anslutning till skötselområdena, men hör inte hemma bland åtgärderna. De måste också vara helt samstämmiga med reservatsbeslutet.

Åtgärder kan inte förbjudas med stöd av skötselplanen. Inte heller går det att mildra reservatsföreskrifter i skötselplanen. Det kan bara ske med stöd av 7 kap. 5 och 30 §§ i själva beslutet.

Här beskrivs mer detaljerat vad som behöver ändras:

Under *Åtgärder* för Koloniområden/odlingslotter finns upplysning om vissa förbud: nedtagning av träd och kompostering samt minimering av användande av kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel. Dessa förbud, tillståndsplikter och anvisningar är inte samstämmiga med reservatsföreskrifterna, vilket de behöver vara. Om andra bestämmelser anges som rör koloniområdet, utöver reservatsföreskrifterna, bör man, förslagsvis både i skötselplanen och under rubriken *Information om andra lagar, föreskrifter, med mera* i beslutet, inkludera hänvisningar till dessa.

Med nuvarande formulering får man intrycket att förbudet mot kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel (föreskrift A2) mildras i skötselplanen, vilket alltså inte kan ske. På motsvarande sätt kan inte föreskriften A7 om nedtagning av träd skärpas i skötselplanen; föreskriften A7 omfattar träd med en större diameter än 20 cm, medan skötselplanen anger förbud mot nedtagning av alla träd.

Den första punkten under åtgärder vid båtklubbarna lyder ”Miljöfarlig verksamhet enligt miljöskyddslagstiftningen får ej bedrivas inom området.” Något sådant förbud kan inte införas med stöd av skötselplanen. Däremot skulle det kunna finnas med bland reservatsföreskrifterna. Det skulle dock i så fall innebära en ytterligare inskränkning i förhållande till bestämmelserna i miljöbalken, eftersom det enligt 9 kap. finns miljöfarliga verksamheter som är tillståndspliktiga respektive anmälningspliktiga. Länsstyrelsen bedömer att en sådan inskränkning skulle gå längre än vad som behövs för att uppfylla syftet med reservatet. Lämpligen kan man istället, under rubriken *Information om andra lagar, föreskrifter, med mera* i beslutet, upplysa om vad som gäller för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. Vid behov kan de upplysningen också finnas med i beskrivningen av skötselområdet.

Punkt 3 och 4 är upplysningar om gällande reservatsföreskrifter som berör skötselområdet och bör därför inte anges som just skötselåtgärder. Om dessa upplysningar ska stå kvar i anslutning till skötselområdesbeskrivningen kan man för tydlighetens skull inleda respektive punkt med ”Det är enligt reservatsföreskrifterna förbjudet att ...”.

Kartor

Länsstyrelsen lämnar följande synpunkter på kartornas utformning.

På beslutskartan bör fastighetsgränser och fastighetsbeteckningar för ingående fastigheter framgå tydligt.

På skötselkartorna (bilagorna 2 och 3 till skötselplanen) bör skalstockar göras mer lättlästa och jämna distanser användas, för tydlighetens skull. I bilaga tre finns en sträcka längs stranden där det enligt teckenförklaringen råder ”undantag från badförbudet”. Någon sådan föreskrift finns dock inte för reservatet. Man bör istället tydligt i kartan hänvisa till de lokala ordningsföreskrifterna som beskrivs på sidan 15 i beslutsdokumentet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

De enskilda intressen som berörs av reservatet är olika verksamheter och anläggningar. I första stycket under Intresseprövningar och avgränsning framgår att dessa ska kunna fortsätta som tidigare, och någon ytterligare redovisning av avvägningar mellan enskilda och allmänna intressen bedömer kontoren inte behövs.

Ett förtydligande av vilka åtgärder som markägare och sakägare är skyldiga att tåla i B-föreskrifterna har gjorts, liksom förtydligande

angående under D-föreskrifterna. Eftersom det endast är åtgärder som redan tidigare funnits i skötselplanen som lagts in bedömer kontoren att något nytt samråd med sakägarna inte behövs. I övrigt har beslutsdokument, karta och skötselplan setts över utifrån länsstyrelsens redaktionella synpunkter, bland annat när det gäller beslutsformuleringen.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 26 augusti att godkänna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Tjänsteutlåtande från Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning
Förvaltningen är positiv till förslaget till utvidgning av Årstaskogen och Årsta holmar naturreservat och förtydligandet av ansvarsfördelning för förvaltningen av naturreservatet. Utvidgningen ligger i linje med staden miljösmål om att grön- och blåtytor ska bevaras för den biologiska mångfalden och skydda spridningsvägar samt bevara viktiga rekreationsområden för allmänheten.

Stockholms stad planerar att uppföra ca 10 000 nya bostäder i och omkring Årsta, detta i kombination med det ökade besöksstrycket i spåren av coronapandemi innebär många nya besökare till Årstaskogen och Årsta holmar naturreservat. Förvaltningen anser därför att det är viktigt att Årstaskogen utvecklas som rekreativ område och att naturreservatets målpunkter tillgänglighetsanpassas i möjligaste mån. Förvaltningen vill också poängtera att platser utanför reservatet utreds och beaktas för att tillskapa grönytor för rekreation på grund av det hårda exploateringsstrycket i Årsta. Förvaltningen anser att det är viktigt att poängtera att naturreservatet inte kan ersätta stadsparker, lekplatser och andra platser för rekreation som behövs i en tät stad. För att kunna bibehålla och utveckla de ekologiska och rekreationella värdena i Årstaskogen och Årsta holmar naturreservat behöver de faktiska kostnaderna för förvaltning av naturreservatet ligga i nivå med ersättningen.

Förvaltningen är positiv till förslaget till utvidgning av Årstaskogen - Årsta holmar naturreservat och förtydligandet av ansvarsfördelning för förvaltningen av naturreservatet.

Kulturförvaltningen

Kulturförvaltningen är positiv till utvidgning av reservatet och tillstyrker därför ett beslut om utvidgning av Årstaskogen och Årsta

holmar naturreservat enligt förslag men vill framföra några synpunkter.

Förslaget bedöms inte innebära någon nämnvärd ändring beträffande reservatets kulturhistoriska värden. 2017 års kulturhistoriska inventering omfattade det område som nu föreslås bli reservat, inklusive de tillkommande ytorna. Ingen komplettering av den kulturhistoriska inventeringen bedöms därför nödvändig.

Liksom i kulturförvaltningens remissvar för inrättande av reservatet anser förvaltningen att de delar som är utpekade som kulturhistoriskt värdefulla miljöer i sin helhet bör omfattas av reservatsområdet. Ett av reservatets syften är ”att skydda och framhäva kulturhistoriska spår i landskapet”. Kulturhistoriskt sett är det därför av betydelse att hela Skanskvarns/Stugans koloniområde omfattas av det skydd som ett naturreservat innebär. Av samma skäl är det olyckligt att gårdsmiljöerna vid Årsta och på Årsta holmar exkluderas från reservatsområdet. Dessa miljöer är centrala för reservatets sammantagna kulturlandskap. Kulturförvaltningen uppmanar nämnderna att överväga denna synpunkt.

Därtill vill förvaltningen framföra att i remissens Förslag till beslut, sida 8, anges att ”Skogen har värdefulla kulturhistoriska objekt med bl.a. ytterstadens äldsta koloniträdgård Dianelund, torpet Dianelund samt ett antal fornlämningar.” Detta stämmer ej. Dianelund och Skanskvarn är två av de äldsta i ytterstaden. Den äldsta ligger i norr, Söderbrunns koloniträdgårdar.

Idrottsförvaltningen

Förslaget till utvidgning av naturreservatet omfattar del av Dianelunds båtklubbens område som även fortsättningsvis delas upp i två delar. Vid föregående samrådsförfarande gällande inrättande av naturreservat för Årsta skog och Årsta holmar framförde idrottsförvaltningen att ”för vidare verksamhet är det önskvärt att hela båtklubbens markområde omfattas av naturreservatet. På så vis skapas ett enhetligt regelverk kring verksamhetens utövning samt kringliggande mark. Det utlämnade markområde, om det ej skulle komma att omfattas av naturreservatsregleringen, kan därmed även riskera att användas för andra ändamål varpå verksamheten påverkas. För att främja båtlivet räcker det inte med att tillhandahålla bryggor och båtplatser; för att verksamheten ska fungera krävs även upptagningsområde samt utrymme för vinterförvaring. Därav är det än mer viktigt att hela markområdet omfattas av samma reglering för att trygga verksamheten som helhet. Därtill är Dianelunds båtklubb lokaliserad på en öppen plats utan stängsel varpå målsättningen att skapa en strandpromenad nära vattnet inte förhindras

utan snarare främjas. Därmed saknas skäl till att inte trygga båtklubbens hela verksamhet även inför framtiden.”

Idrottsförvaltningen vidhåller uppfattningen att markområdet vid Dianelunds båtklubb i dess helhet ska omfattas av det utvidgade naturreservatsområdet. Förvaltningen har i övrigt inget att erinra mot förslaget.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoren anser att den avgränsning som gjorts vid Dianelunds båtklubb och Skanskvarns/Stugans koloniområde är en lämplig avvägning mellan Årstaskogens natur-, kultur- och rekreationsvärden och eventuellt framtida behov av förändrad markanvändning.

Formuleringarna om Dianelunds koloniområde har reviderats i enlighet med kulturförvaltningens yttrande.

Sakägare enligt fastighetsförteckning

Stockholm Vatten och Avfall AB

Stockholm Vatten och Avfall har från va-teknisk synpunkt inget att erinra om förslaget.

Övriga, ej sakägare

Privatperson

Menar att Årstaskogen ska bevaras och hänvisar till tidningsartikel om att pandemin har fått stockholmarna att längta efter grönska. Skriver att staden är på tvärs med vad folket vill och att Folkvilja=Demokrati.

Boende på Kungsholms strand

Ni får inte konfiskera ... (oläsligt) marker. Och prospektera den. Är vid god vigör och gott liv. Ej död! Vill ha Årsta ... (oläsligt) kvar! En ... (tre oläsliga ord).

Behåller Årsta slott som mitt egna ägo. Den får inte gå till Folkets ägo. Är ej död och begravnen idag! Vid god vigör och i övrigt, överklagas Årsta slotts naturreservat. Ers Höghet Ers Majestät Drottning.

Vill ha 1 miljard kronor för den konfiskeringen. Av vad jag förstår mina marker. Och vad jag förstår Årsta slott. Är i min ägo nu med. Vid liv och ej död och begravnen. Vid god vigör! Man överlever inte under jorden tunnelbane ... (två oläsliga ord) längs Årsta naturreservat. Förbjuder er alla dessa planer. Tunnelbana som naturreservat.

Vill behålla mina marker, de är mina fortfarande. Med Årsta slott. Om mitt Årsta slott fortfarande Drottning Ers majestät ... (elva oläsliga ord).

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoren anser att den nya avgränsning som föreslås för naturreservatet är en lämplig avvägning mellan Årstaskogens natur-, kultur- och rekreationsvärden och eventuellt framtida behov av förändrad markanvändning.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Idrottsförvaltningen och kulturförvaltningen föreslår att ytterligare områden inkluderas i reservatet.

Kontoren anser att den nya avgränsning för naturreservatet som föreslogs i samrådet är en lämplig avvägning mellan Årstaskogens natur-, kultur- och rekreationsvärden och eventuellt framtida behov av förändrad markanvändning.

Föreslagna förändringar

Beslutsdokument och skötselplan har setts över utifrån länsstyrelsens synpunkter. Det faktafel som kulturförvaltningen upplyser om har korrigerats.